

Gebėjimo veikti savarankiškai raiška universitetinių studijų metu (socialinių mokslų srities atvejis)

Aušra Rutkienė

Socialinių mokslų (edukologija) daktarė
docentė
Vytauto Didžiojo universiteto
Socialinių mokslų fakulteto
Edukologijos katedra
K. Donelaičio g. 52-402, LT-44244 Kaunas
Tel.: +370 37 327 827
El. paštas: a.rutkiene@smf.vdu.lt

Ilona Tandzegolskienė

Socialinių mokslų (edukologija) daktarė
lektorė
Vytauto Didžiojo universiteto
Socialinių mokslų fakulteto
Edukologijos katedra
K. Donelaičio g. 52-402, LT-44244 Kaunas
Tel. +370 37 327 827
El. paštas: i.tandzegolskiene@smf.vdu.lt

Anotacija: pagrindinė aukštųjų mokyklų funkcija – rengti studentus būsimai profesijai, plėtoti jų kūrybiškumą, kritinį mąstymą, problemų sprendimo ir bendravimo įgūdžius. Atliktas tyrimas rodo, kad dalis socialinių mokslų srities studentų gebėjimą veikti savarankiškai studijų metu apibūdina kaip paties studento dalyvavimą planuojant, stebint, koreguojant ir vertinant savo mokymosi procesą ir pasiektus rezultatus. Akcentuojamas kūrybiškumas, gebėjimas priimti tinkamus sprendimus naujoje mokymosi situacijoje, derinant turimas ir naujas žinias, įvairesnių problemos sprendimo variantų ieška, atsakomybės už vykdomą veiklą ir būsimus rezultatus prisiėmimas. Kaip pagrindiniai veiksniai, skatinantys veikti savarankiškai studijų metu, įvardijama savikontrolė, motyvacija ir atsakomybė. Dėstytojai, studentų manymu, turėtų suteikti jiems daugiau laisvės ir atsakomybės priimančios sprendimus, galimybę išsakyti savo nuomonę ir turėtų naudoti įvairesnius mokymo metodus.

Pagrindinės sąvokos: universitetinės studijos, studentas, bendrieji gebėjimai, gebėjimas savarankiškai veikti, savarankiškumo lygmuo

Įvadas

Mokykloje mokiniai skatinami mokytis savarankiškai, tačiau šiose ugdymo įstaigose svarbu laikytis mokymo(-si) plano ir mokymo(-si) turinio. Pradėjus studijuoti universitete, tenka daugiau dirbti savarankiškai, nes studijos universitete iš esmės skiriasi nuo mokymosi mokykloje. Būtent šiuo laikotarpiu dažnai pasigendama gebėjimo savarankiškai veikti. Kalbant apie universitetines studijas, svarbu ne tik gebėjimas rasti tinkamus informacijos

šaltinius ir juos tinkamai panaudoti studijų metu. Daug svarbiau yra savarankiška informacijos ieška, jos analizavimas, apdorojimas ir pateikimas, taip pat svarbu gebėti savarankiškai inicijuoti studijų procesą ir įvertinti, kaip šis procesas pavyko, kokie gauti rezultatai. Kaip teigia Šalkauskis, studentas „turi pasireikšti maksimaliniu savarankiškuoju veiklumu, nes jis yra priėjęs tokį savo amžiaus laikotarpį, kai auklėjimas turi pasikeisti auklėjimusi, lavinimas – lavinimusi, prievarta – laisve,

priežiūra – pasitikėjimu, mokymas – patarimu ir vadovavimu akademiniam darbe“ (2005, p. 23). Autorius pabrėžia studento savarankiškumą ir savarankišką veiklą universitete, o dėstytoją laiko konsultantu ir patarėju. Savarankiškumas – esminė asmenybės savybė, kuri leidžia tinkamai pasirinkti veiklos ir bendravimo tikslus, priemones ir būdus, aktyviai ir produktyviai veikti. Butkienės ir Kepalaitės teigimu, „savarankiško mokymosi idėja ypač ryški psichologinėse mokymo teorijose, kurios akcentuoja interesų ir mąstymo vaidmenį mokantis“ (1996, p. 263). Kiti autoriai teigia, kad vis dažniau kalbama apie mokymo(-si) kontekstą negu apie patį mokymąsi (Zuzevičiūtė, Teresevičienė, 2007). Atkreipiamas dėmesys į mokymo(-si) tikslus, vidinius procesus, kurie veikia ir sudaro mokymąsi, mokymo(-si) rezultatus, požiūrį į mokymąsi.

Tyrimo aktualumas. Jaunuolis, baigęs mokyklą ir atėjęs studijuoti į universitetą, vadinamas suaugusiu ir laikomas savarankiška asmenybe. Čia pastebimas perėjimas nuo priklausomybės nuo mokytojų, vadovėlių ir patvirtintos programos į laisvą pasirinkimą planuojant ir veikiant savarankiškai studijų metu. Akcentuojant į studentus orientuoto mokymosi proceso aktualumą, svarbu dirbti su studentais, suvokiant jų galimybes ir norą bei gebėjimą veikti savarankiškai, įvertinant jų požiūrį į savarankišką veiklą.

Tyrimo problema. Savarankiška veikla – neatskiriama universitetinių studijų dalis. Po mokymosi mokykloje studentai universitete įgyja daugiau laisvės. Svarbu išsiaiškinti, kaip pradedantys studijuoti pirmo kurso studentai suvokia savarankiškos veiklos sąvoką, kiek aktyviai patys inicijuoja studijų procesą, ar geba veikti

savarankiškai ir kaip keičiasi jų požiūris į savarankišką veiklą studijų metu.

Tyrimo objektu pasirinkta socialinių mokslų srities studentų savarankiškos veiklos raiška.

Tyrimo tikslas – nustatyti socialinių mokslų srities studentų gebėjimo veikti savarankiškai raišką studijų metu.

Siekiant šio tikslo, buvo suformuluoti tokie **uždaviniai**:

1. Nusakyti mokymosi sampratą savarankiškos veiklos studijų metu kontekste.
2. Apibrėžti gebėjimo veikti savarankiškai studijų metu sampratą.
3. Išskirti pagrindinius veiksnius, lemiančius gebėjimo veikti savarankiškai raišką.

Tyrimas atliktas taikant keletą **metodų** – *literatūros šaltinių ir dokumentų analizę, anketinę apklausą raštu ir statistinę duomenų analizę* MS Excel programa ir SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 16.0 versija. Atliekant statistinę analizę, taikyti aprašomosios statistikos metodai, neparаметrinis MannWhitney U kriterijus.

1. Gebėjimas veikti savarankiškai studijų metu: teoriniai aspektai

Pastaruoju metu vis plačiau diskutuojama apie tai, kad mokymasis universitete turi būti nukreiptas į studentus, kur svarbu, anot Juozaičio ir Jakubės (2012, p. 10) „savarankiškos ir savivaldžios, atsakingos ir nuolat tobulėjančios asmenybės formavimas“. Į studijuojantįjį orientuotas mokymasis, kaip teigia autoriai, siejamas su besimokančiojo aktyvumu mokymosi proceso metu, asmenine atsakomybe, savarankiškumu, siekiant, kad besimokantysis gebėtų atsakingai ir savarankiškai veik-

ti ir nuolatos tobulėti. Kaip teigia Chene (1983) (cituojuama iš Merriam, Caffarella, 1999), savarankiškai besimokantį asmenį galima apibūdinti atsižvelgiant į tokius elementus, kaip antai gebėjimas priimti sprendimus, kritinis mąstymas, gebėjimas aiškiai suvokti bendruomenės normas ir ribas, kūrybingumas, gebėjimas savarankiškai pasirinkti tinkamą veiklos pobūdį, numatyti mokymosi tikslus ir pasirinkti tikslui pasiekti tinkamas priemones ir mokymosi metodus.

Linkaitytės (2003), Teresevičienės ir kt. (2006) teigimu, suaugusieji yra atsakingi už savo gyvenimą, priimamus sprendimus ir atliekamus veiksmus, tačiau pažymi, kad, patekę į mokymosi situaciją, staiga praranda visą savo savarankiškumą, sėda į suolą tarsi mokykloje, susideda rankas tarsi sakydami „Mokyk mane!“. Taip pasireiškia mokyklinės patirties nulemtas paradoksas. Kaip pabrėžia Linkaitytė (2003), mokymas mokykloje – glaudžiai susijęs su siekiu lavinti mokinių įgūdžius ieškoti informacijos, o dirbant su studentais siekiama aprūpinti juos informacijos šaltiniais ir remti jų savarankiškas informacijos paieškas bei skatinti kūrybiškumą, kritinį mąstymą ir savarankišką problemų sprendimą. Šiuo atveju labai tinkama ir laiku Šalkauskio (2005, p. 27) pastaba, jog iš studento laukiama, „kad jis savo savarankiškosiose studijose turės pats apsispręsti, besvarstydamas įvairius argumentus. Studentas ne mokomas, bet nurodomas, ne liepiamas, bet patariamasis, ne lavinamas, bet padedamas lavintis, studijuoti“. Autorius teigia (ten pat), kad tą pačią akimirką, kai besimokantysis pradeda studijuoti universitete, jis atleidžiamas nuo pareigos mokytis kitų priežiūroje, tačiau jis ir įgyja naują pareigą – laisvai

studijuoti pagal savarankiškojo veiklumo principą. Kaip teigia Šalkauskis (2005, p. 21), „laisvas pasiruošimas prie savo asmeninio pašaukimo gyvenime savarankiškuoju auklėjimusi bei lavinimusi yra viena pagrindinė studento žymė“. Taigi autorius išskiria gebėjimą mokytis ir veikti savarankiškai kaip vieną iš pagrindinių studento bruožų, studijuojant universitete.

Tandzegolskienė, Pileckaitė ir Rutkienė (2010), pasitelkiant Bergman ir kt. (2004) ir Pukevičiūtės (2007) mokymosi sampratą, mokymąsi nusako pagal trijų (nulinė, pirmą ir antrą) pakopų metodą:

- Nulinė pakopa apima žinias ir jų taikymą esant naujoms situacijoms.
- Pirmoji pakopa apima etapą, kai išmokstama naujų žinių elementų, įgyjama naujos patirties, naudojami metodai, padedantys perimti žinias, kai naujos žinios susiejamos su jau turimomis;
- Antroji pakopa – tai mokėjimas mokytis, apmąstant mokymosi etapus ir vertinimo procesus, keičiant tradicinio mokymosi metodus į atvirojo mokymosi metodus. Šis lygmuo apima motyvuotą savo paties mokymosi proceso reguliavimą, kuris nukreipiamas visą gyvenimą trunkančio mokymosi linkme.

Šiuo atveju būtų galima teigti, kad savarankiška veikla studijų metu apima gebėjimą savarankiškai organizuoti ir valdyti mokymosi procesą, gebėjimą vertinti mokymosi procesą ir įsivertinti savo veiklos pažangą.

Ramsden (2000, p. 44), nusakydamas mokymosi sampratą, remiasi studentų atsakymais, t. y. kaip jie supranta mokymąsi, ir suskirsto jų atsakymus į kategorijas:

- Mokymasis kaip kiekybinis žinių

kaupimas. Mokyti – tai rinkti informaciją, arba „daug žinoti“.

- Mokymasis kaip įsiminimas. Mokyti – tai kaupti informaciją, kurią vėliau bus galima atgaminti.
- Mokymasis kaip faktų, įgūdžių ir metodų, kuriuos bus galima panaudoti vėliau, prireikus įvaldymas.
- Mokymasis kaip prasmės ar abstrakčios reikšmės ieškojimas. Mokyti – tai jungti atskiras dalyko dalis ir sieti jas su realiu pasauliu.
- Mokymasis kaip tikrovės interpretavimas, kaip kitoks tikrovės supratimas. Mokyti – tai suprasti pasaulį, naujai interpretuojant žinias.

Atsižvelgiant į išsakytas autoriaus mintis, tampa aktuali ir dėstytojo pozicija, kurią jis parodo dirbdamas ir bendraudamas su studentais. Kalbant apie studijų kokybę ir siekį plėtoti studentų gebėjimą veik-

ti savarankiškai, reikia atkreipti dėmesį į studijų rezultatus, vidinius procesus, kurie veikia ir sudaro mokymąsi bei požiūrį į mokymąsi. Autoriai (Butkienė, Kepalaitė 1996; Bitinas 2000; Sahlberg 2003; Muijs, Reynolds 2005; Zuzevičiūtė 2005; Teresevičienė ir kt. 2006; Carter 2008), remiasi keliais skirtingais požiūriais – 1) biheavioristiniu, 2) kognityviniu, 3) humanistiniu ir 4) konstruktyvistiniu (žr. 1 lentelė). Visos šios teorijos skirtingai aiškina tiriamąjį objektą ir žmogaus prigimtį, tačiau pripažįsta, kad iš esmės pasikeitė žmogaus sąmonėje mokymosi samprata. Galima teigti, kad nuo to, kokiomis teorijomis remiantis plėtojama savarankiškos asmenybės pozicija, priklauso ir mokymosi procesas bei studijuojančiojo savarankiškos veiklos kokybė.

Aptariant 1 lentelę, galima pažymėti, kad biheavioristinės ir kognityvinės teorijų

1 lentelė. Skirtingų mokymo(-si) teorijų pateikiamos savarankiškumo lygmenys apibrėžtys (remiantis Tandzegolskienė, Pileckaitė, 2010)

Teorija	Savarankiškumo lygmuo	Studijuojančiojo pozicija
Biheavioristinė teorija (pasikeitęs asmens išorinis elgesys; akcentuojamas bausmės ir apdovanojimo principas)	Savarankiškumas labai menkas. Pagrindinės pagalbos iš mentoriaus, dėstytojo, tutoriaus pastiprinimas ir nuolatinis paskatinimas	Gavėjas yra pasyvus. Besimokantysis yra objektas, dėstytojas – subjektas
Kognityvinė teorija (informacijos apdorojimas reikalingas rezultatui pasiekti; mokymasis „atrandant“)	Asmeniui dažnai reikia pagalbos. Mentorius, dėstytojas, konsultantas padeda spręsti problemas	Besimokantįjį reikia nuolat nukreipti akcentuojant pagrindinius dalykus
Humanistinė teorija (dėmesingumas ir pagarba asmeniui, pats asmuo vadovauja ir kontroliuoja savo mokymąsi)	Asmuo mokymosi proceso metu – laisvas rinktis. Svarstomos alternatyvos kartu su konsultantu, dėstytoju, mentoriumi ir pan.	Besimokantysis prisiima atsakomybę
Konstruktyvistinė teorija (informacijos paieška, tikslinimas ir naujo konstrukto kūrimas, naujų modelių ir struktūrų kūrimas)	Asmuo gali savarankiškai kurti ir nuolat tikrinti savo žinių ir naujų konstrukto modelius	Besimokančiajam suteikiama laisvė veikti ir priimti sprendimus

požiūriu asmens savarankiškumo lygmuo yra minimalus, nes jam reikalingas paskatinimas ir pagalba iš išorės. Besimokantysis čia pasyvus gavėjas, kurį reikia orientuoti į atitinkamus dalykus. Humanistinės ir konstruktyvistinės teorijos požiūriu besimokančiajam yra suteikiama daugiau laisvės, nes čia jis atsakinga asmenybė, kuri nori ir gali veikti be kitų paskatinimo ir pagalbos.

Organizuojant studijų procesą aukštosiose mokyklose, siūloma keisti tradicinius aiškinamąjį mokymą grindžiamus metodus į savarankišką veiklą studijų metu skatinančius metodus (Daukila, 2008). Tačiau aukštos kvalifikacijos specialistai, t. y. dėstytojai, kurie tiesiogiai siūlo studijų proceso didaktinius modelius, nepasiūlo aiškaus sprendimo, kaip tai padaryti. Pažymima, kad, vertinant programų tikslus ir plėtojamus bendruosius gebėjimus studijų metu, dominuoja žinių ir noro veikti labiau teoriniu lygmeniu struktūra, tačiau pasigendama vertybinių nuostatų ugdymo raiškos ir praktinio pritaikymo. Autorius pažymi, kad kvalifikaciją aprašuose ir studijų programose profesinei veiklai svarbios žinios pristatomos dažniausiai „epistemine“ (Daukila, 2008, p. 43) žinojimo forma, o apie „instrumentinę profesinio pažinimo formą“ kalbama kur kas rečiau (Daukila, 2008, p. 43). Šiuo atveju kalbama labiau apie žinias, kurias turi įgyti absolventas, tačiau pamiršamas studijuojančiųjų ir absolventų poreikis identifikuoti savo profesiją, gebėjimas kritiškai mąstyti, savarankiškas veiklos atlikimas ir tobulėjimas. Dėstytojai, anot autoriaus, siekdami keisti situaciją ir rengdamiesi studijų procesui orientuojasi dviem kryptimis:

- 1) kuriamos studijuojančiųjų produktyvus ir savarankiško mokymosi prielaidos;

- 2) orientuojamasi į skirtingas mokymosi teorijas ir įvairius mokymosi metodus bei siekiama ugdyti kognityvinį intelektą.

Autorius (ten pat) taip pat pažymi, kad dėstytojai dažnai akcentuoja bendruosius gebėjimus ir siekia juos ugdyti kaip svarbiausius veiksnius, padedančius absolventui įsilieti ir prisitaikyti darbo rinkoje. Juozaitis ir Jakubė (2012) pažymi, kad darbdaviai dažniausiai absolventus apibūdina kaip turinčius daug teorinių žinių, tačiau nemokančius šių žinių pritaikyti praktiškai. Taip pat darbdaviai pažymi (ten pat), kad absolventai stokoja bendravimo ir bendradarbiavimo, darbo komanda ir informacijos valdymo įgūdžių. Tačiau bendrųjų gebėjimų ugdymas universitetinių studijų metu neturėtų būti labai stipriai siejamas vien su darbo rinkos poreikiais ar įsidarbinimo lūkesčių patenkinimu. Laikantis šio požiūrio tampa aktuali Duoblienės (2011, p. 21) išsakyta mintis, kad „pamažu stiprėjant globalaus kapitalo įtakai, visų lygmenų ir sričių švietimas tampa orientuotas į gyvenimą pagal subracionalinių galių reikalavimus“. Tačiau vis dėlto asmuo, studijuojantis universitete, rengiamas ne tik darbo rinkai ir formuojami ne tik profesinei veiklai reikalingi gebėjimai, bet ir jo vertybės, nuostatos, asmuo yra rengiamas tiek asmeniniam, tiek visuomeniniam gyvenimui.

Leonavičiaus ir Rutkienės (2010) atlikta apklausa, kurios metu buvo apklausiami skirtingų studijų sričių studentai, parodė, kad pagal studijuojamą sritį studentai skirtingai vertina tam tikrų bendrųjų gebėjimų ugdymo reikmę. Pavyzdžiui, bendravimo ir kūrybiškumo gebėjimai gana palankiai vertinami ir nurodomi kaip reikalingi rengiantis profesinei veiklai humanitarinių

mokslų srities studentų, o šie gebėjimai ne itin reikšmingi atrodo biomedicinos mokslų srities studentams. Kūrybiškumo gebėjimai taip pat ne itin svarbūs atrodo ir technologijų srities studentams. Kalbant apie socialinių mokslų studentų pasirinkimą, kaip svarbūs išskiriami bendravimo gebėjimai, tačiau tai nėra svarbu fizinių mokslų srities studentams. Gebėjimą priimti sprendimus, analitinį mąstymą ir gebėjimą tobulėti savarankiškai įvairių mokslų sričių (humanitarinių, socialinių, fizinių, biomedicinos) studentai, remiantis autorių pateiktomis išvadomis, vertina labai panašiai ir pažymi, kad šie gebėjimai yra svarbūs.

Apibendrinant būtų galima pažymėti, kad studijų metu plėtojant bendruosius gebėjimus skatinama savarankiška studijuojančiųjų veikla, apimanti planavimą, mokymosi situacijų derinimą, pritaikant turimas žinias ir kuriant naujus veiklos modelius. Gebėjimui savarankiškai veikti turi įtakos patirtis, atsakomybė ir išankstinis veiksmų planavimas, o šiuolaikinių mokymosi teorijų taikymas skatina tiek kūrybiškos asmenybės augimą, tiek gebėjimą kritiškai vertinti atliekamą veiklą bei savo pasiekimus. Mokymą(si) organizuojant remiantis humanistinės ir konstruktyvistinės teorijos nuostatomis daugiau laisvės būtų paliekama studento savarankiškos veiklos raiškai universitetinėse studijose. Anksčiau atlikti tyrimai rodo, kad socialinių mokslų srities studentai labiau linkę svarbiais laikyti bendravimo, kūrybiškumo gebėjimus, palyginti su kitų sričių studentais, o gebėjimą priimti sprendimus, analitinį mąstymą ir gebėjimą tobulėti savarankiškai įvairių mokslų sričių studentai mano esant svarbius ir vertina panašiai.

2. Tyrimo metodika ir dalyvių aprašas

Tyrimas buvo atliktas dviem etapais. Pirmojo etapo metu (2008 metais) buvo apklausti socialinių mokslų srities pirmo kurso studentai (187 respondentai iš trijų skirtingų programų), studijuojantys Vytauto Didžiojo universiteto Socialinių mokslų fakultete. Išdalytos 110 anketų, grąžintos 98 anketos. Antrasis tyrimo etapas buvo atliktas 2012 metų pavasario semestro metu, apklausti ketvirto kurso studentai, kurie dalyvavo tyrime pirmaisiais studijų metais. Iš viso antrojo tyrimo metu buvo išdalyta 105 anketos, grąžinta 81 anketa. Iš viso tyrime gautos anketos iš 179 respondentų; anketų grąžinimo procentas (pirmosios ir antrosios apklausos) – 83,26 proc.

Tyrimo dalyviai buvo atrinkti netikimybinės atrankos būdu, patogumo principu. Tyrimo imtis yra proginė ir tikslinė, nes tyrėjai tikslingai pasirinko konkretaus universiteto socialinių mokslų srities pirmo ir vėliau tuos pačius ketvirto kurso studentus, atsižvelgdami į tyrimo problemą (Zuzevičiūtė, 2005). Pirmakursiai pasirinkti kaip ką tik baigę mokyklą ir dar nepamiršę mokykloje (kur savarankiškumas yra minimalus) įgytos mokymo(-si) patirties. Šio pirmojo etapo metu siekta apžvelgti, kaip besimokantieji supranta savarankišką mokymąsi, savarankiškumą studijų metu, bei nustatyti, kokie veiksniai turi įtakos gebėjimui veikti savarankiškai. Po ketverių metų dar kartą buvo apklausti tie patys studentai, bebaigiantys studijas universitete. Antrojo etapo metu buvo tikimasi išsiaiškinti jų požiūrį į savarankiškos veiklos universitete raišką, akcentuojant požiūrio kaitą.

Apklausoje dalyvavo 179 respondentai: pirmo kurso – 98 respondentai, ketvir-

to – 81 respondentas. Apklaustų socialinių mokslų srities studentų didžiąją dalį 155 (86,6 proc.) sudarė moterys. Apklausoje dalyvavo 24 (13,4 proc.) vyrų.

3. Gebėjimas veikti savarankiškai studijuojant universitete

Įvairių mokymo(-si) teorijų šalininkai (Butkienė, Kepalaitė, 1996; Bitinas 2000; Sahlberg, 2003; Muijs, Reynolds, 2005; Zuzevičiūtė, 2005; Teresevičienė ir kt., 2006; Carter, 2008) nevienodai apibūdina mokymąsi. Vienų autorių teigimu, tai gali būti mokymas, kai besimokantysis turi minimalią laisvę nustatyti mokymosi tikslus

ir uždavinius. Kitų nuomone, tai galėtų būti nuolatinis besimokančiojo skatinimas atlikti savarankišką veiklą ir suteikti pagalbą. Trečios autorių grupės nuomone, besimokantysis yra laisvas rinktis, jam perduodama atsakomybė už mokymo(-si) procesą ir / arba suteikiama galimybė patikrinti savo sukurtų žinių modelius. Pastarieji autoriai teigia, kad mokymosi metu besimokantysis geba veikti savarankiškai ir gali ne tik rasti ir apdoroti reikiamą informaciją, bet ir vertinti atliktos užduoties ar pasiekimų reikšmingumą.

Norint kalbėti apie gebėjimo veikti savarankiškai sampratą, bendruosius gebėjimus ir savarankiškumo lygmenį univer-

2 lentelė. *Mokymosi samprata universitetinių studijų metu*

Teiginys	I kursas		IV kursas		Mann Whitney U reišmė	P
	Pasisa- kymų skaičius	Procen- tinė išraiška	Pasisa- kymų skaičius	Procen- tinė išraiška		
1. Vidinis žmogaus augimas, savęs atradimas	79	80,6	44	54,7	-3,354	0,001
2. Besimokančiojo elgesio paskatinimas	3	3,1	6	7,5	-1,247	0,212
3. Patirtimi pagrįsto žinojimo kūrimas	46	46,9	17	20,8	-3,157	0,002
4. Informacijos apdorojimas ir perdirbimas	50	51	53	66,0	-1,770	0,077
5. Mokymo(-si) išorinės grėsmės minimalizavimas	2	2	8	9,4	-2,055	0,040
6. Pasikeitęs išorinis besimokančiojo elgesys	12	12,2	12	15,1	-0,491	0,623
7. Mokymasis „atrandant“	52	53,1	34	41,5	-1,351	0,177
8. Studijuojamo dalyko ir besimokančiojo asmeninių tikslų suderinamumas	18	18,4	28	34,0	-2,139	0,032
9. Diskusijos, klausimų kėlimas, atsakymų ieška ir mokymasis bendradarbiaujant	47	48	23	28,3	-2,336	0,020
10. Žinių ir gebėjimų perėmimas	53	54,1	52	64,2	-1,191	0,234
11. Naujų žinių modelių kūrimas	31	31,6	37	45,3	-1,658	0,097

sitetinių studijų metu, svarbu išsiaiškinti, kaip studentai patys supranta mokymąsi aukštojoje mokykloje (žr. 2 lentelę).

Studentams tiek pirmame, tiek ketvirtame kurse buvo pateikta vienuolika teiginių. Kalbant apie mokymo(-si) sampratą universitetinių studijų metu, studentai ryškiausiai išskyrė, jog tai yra *vidinis žmogaus augimas, savęs atradimas (I kursas – 80,6 proc., IV kursas – 54,7 proc.); žinių ir gebėjimų perėmimas (I kursas – 54,1 proc., IV kursas – 64,2 proc.); mokymasis „atrandant“ (I kursas – 53,1 proc., IV kursas – 41,5 proc.); informacijos apdorojimas ir perdirbimas (I kursas – 51 proc., IV kursas – 66 proc.); diskusijos, klausimų kėlimas, atsakymų paieška ir mokymasis bendradarbiaujant (I kursas – 48 proc., IV kursas – 28,3 proc.); patirti-*

mi pagrįsto žinojimo kūrimas (I kursas – 46,9 proc., IV kursas – 20,8 proc.).

Statistiškai reikšmingus skirtumas matome suskaičiavę MannWhitney U kriterijaus reikšmę: pirmakursių ir ketvirtakursių nuomonė apie tai, kas yra mokymasis, vertinant kai kuriuos iš pateiktų teiginių, išsiskyrė ($p < 0,05$). Kiekybinio kintamojo neparametrinis palyginimas dviejose nepriklausomose imtyse atskleidė, kad yra statistiškai reikšmingi skirtumai vertinant 1, 3, 5, 8 ir 9 teiginius.

Trečioje lentelėje pateikti šeši teiginiai, kurie buvo suformuluoti siekiant išsiaiškinti, kaip studentai supranta, kas yra „savarankiška veikla studijų metu“.

Ryškiausius skirtumus galima pastebėti vertinant 1, 2 ir 6 teiginius. Studentai pirmam teiginiui, kad *mokymasis mintinai*

3 lentelė. *Gebėjimas veikti savarankiškai studijų metu*

Teiginio pagrindinis žodis		I kursas		IV kursas		Mann Whitney U reišmė	p
		Pasiskaičiavimų skaičius	Procentinė išraiška	Pasiskaičiavimų skaičius	Procentinė išraiška		
1.	Mokymasis mintinai, mechanškai atkartojant	13	13,3	17	20,8	14,755	0,001
2.	Nauja mokymosi situacija, kurioje derinant turimas ir naujas žinias randami kiti sprendimo variantai	57	58,2	44	54,7	4,960	0,084
3.	Kūrybiškumo pasitelkimas	54	55,1	44	54,7	1,781	0,410
4.	Motyvacija mokytis, tačiau reikia nuorodų, siekiant įsisavinti tam tikras žinias	43	43,9	23	28,3	3,567	0,168
5.	Pasitikėjimas savo turimomis žiniomis ir gebėjimais	48	49	47	58,5	1,249	0,535
6.	Gebėjimas planuoti savo mokymąsi, stebėti, koreguoti ir vertinti savo mokymosi rezultatus ir procesą	77	78,6	61	75,5	6,938	0,031

glaudžiai susijęs su savarankiška veikla, nepitarė tiek studijų pradžioje pirmame kurse, tiek ketvirtame kurse paskutiniojo aštuntojo semestro metu. Gana didelė dalis studijuojančiųjų tiek pirmame kurse (58,2 proc.), tiek ketvirtame kurse (54,7 proc.) pažymi, kad savarankiškos veiklos samprata gali būti gana stipriai tapatinama su teiginiu *savarankiška veikla studijų metu – tai naujoje mokymosi situacijoje, derinant turimas ir naujas žinias, randami kiti sprendimo variantai*. Antrojo teiginio atveju skirtumas nėra statistiškai reikšmingas ($p = 0,084$, $p > 0,05$). Reikia pažymėti, kad didžioji dalis studijuojančiųjų savarankišką veiklą studijų metu suvokia kaip *galimybę planuoti savo mokymąsi, stebėti, koreguoti bei vertinti savo mokymosi rezultatus ir procesą*. Šiam teiginiui pritaria respondentai tiek pirmo kurso metu (78,6 proc.), tiek ketvirto kurso studijų metu (75,5 proc.). Vertinant šį teiginį (6 teiginys) skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($p = 0,031 < 0,05$). Šiuo atveju būtų galima pritarti teorinėje dalyje išsakytai pozicijai ją papildant tyrimo išvalgomis, kad savarankiška veikla studijų metu apima gebėjimą savarankiškai organizuoti

ir valdyti mokymosi procesą, gebėjimą stebėti, vertinti ir koreguoti mokymosi procesą bei gebėjimą reflektuoti ir įsivertinti veiklos pažangą. Siekiant išsiaiškinti respondentų nuomonę, kokie veiksniai plėtotų savarankiškos veiklos gebėjimus, buvo pateikti 7 teiginiai (žr. 4 lentelę), kuriais išskiriama savikontrolė, atsakomybė, motyvacija, studento patirtis, mokymo(-si) planavimas, mokymosi aplinkos svarba ir reikiamų įgūdžių mokymosi metu panaudojimas. Pateikiant šį klausimą remtasi keturiomis mokymosi teorijomis: bihevioristine, kognityvine, humanistine ir konstruktyvistine. Priklausomai nuo skirtingų teorijų, besimokantysis gali būti pristatomas kaip savarankiška asmenybė, motyvuota ir atsakinga už savo mokymą(-si) (konstruktyvistinė teorija), arba turintis nepakankamai žinių ir laukiantis pagalbos (kognityvinė teorija), arba besimokantis klausimų ir atsakymų principu, kai dėstytojo dalyvavimas mokymosi procese perteikiant žinias yra labai svarbus (bihevioristinė teorija).

Tiek studijuodami pirmame kurse, tiek ketvirtame kurse respondentai nurodė, kad, siekiant veikti savarankiškai, svar-

4 lentelė. *Veiksniai, skatinantys savarankiškai veikti studijų metu*

Teiginio pagrindinis žodis	I kursas		II kursas		Mann Whitney U test	P
	Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška	Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška		
1. Savikontrolė	50	51	43	52,8	2,923	0,232
2. Atsakomybė	67	68,4	51	62,3	0,649	0,723
3. Motyvacija	83	84,7	61	75,5	6,010	0,050
4. Mokymosi proceso reguliavimo įgūdžiai	9	9,2	12	15,1	2,190	0,335
5. Patirtis	24	24,5	28	34	15,018	0,001
6. Išankstinio mokymosi veiksmų planavimas	29	29,6	14	26,4	11,722	0,003
7. Atitinkama mokymosi aplinka	30	30,6	29	35,8	0,603	0,740

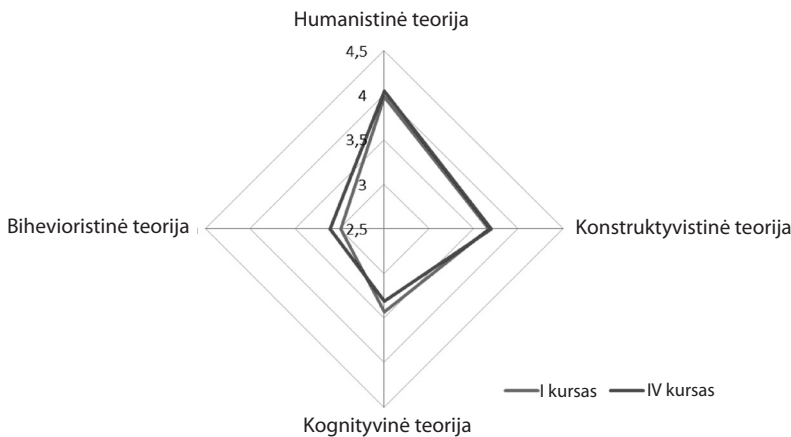
besnė yra *motyvacija ir atsakomybė* (žr. 4 lentelę). Iš respondentų atsakymų galima matyti, kad ir pirmo, ir ketvirto kurso metu studentai beveik vienodai išskiria atsakomybę, kaip vieną iš svarbių veiksnių, reikalingų savarankiškai veiklai studijų metu: 67 (68,4 proc.) – pirmo kurso studijų metu, 51 (62,3 proc.) – ketvirto kurso studijų metu. Šiuo atveju asmeninė atsakomybė teorinėje dalyje yra glaudžiai siejama su į studijuojantįjį orientuoto mokymosi samprata. Motyvacija šiuo atveju taip pat labai svarbi kalbant apie gebėjimą veikti savarankiškai – taip mano 83 (84,7 proc.) pirmo kurso studentai studijų pradžioje ir 61 (75,5 proc.) ketvirto kurso studentai.

Statistiškai reikšmingi skirtumai matomi analizuojant 5 ir 6 teiginius, suskaičiuotus MannWhitney U kriterijaus reikšmę ($p < 0,05$). Analizės rezultatai rodo, kad pirmo kurso studentai labiau nei ketvirto kurso studentai vertina išankstinį mokymosi veiksmų planavimą, o ketvirto kurso respondentai pabrėžia patirtį.

Norint išsiaiškinti studentų požiūrį į tai, kokios mokymo(-si) teorijos, jų nuo-

mone, vyrauja universitete, buvo pateikti teiginiai, susiję su skirtingomis mokymo(-si) teorijomis: bihevioristine, kognityvine, humanistine ir konstruktyvistine. Iš viso buvo pateikta septyniolika teiginių, kurie parengti atsižvelgiant į analizuojamas mokymosi teorijas. Keletas sudarytų teiginių:

1. Studijų metu svarbu pasakyti apibrėžimus, paaiškinimus, taisykles.
2. Studijuojant svarbu susitelkti ties svarbia medžiaga, kuri turi būti analizuojama, suvokiama, įvertinama.
3. Paskaitų metu pateikiami klausimai, analizuojamos problemos, ieškoma sprendimų.
4. Studijuojant suteikiama teisė patiems ieškoti atsakymų, tirti žinių teisingumą ir pan. Respondentų buvo prašoma pažymėti, kaip stipriai šie pirmiau išvardyti teiginiai reiškiasi studijų metu ir, apskaičiuotus atsakymų rezultatus, galima matyti, respondentų nuomone, vyraujančias universitete nuostatas ir jas palyginti išskiriant studijuojančiųjų nuomonę pirmo ir ketvirto kurso laikotarpiu (žr. 1 pav.)

1 pav. Požiūrio į vyraujančias mokymo(-si) teorijas universitete pasiskirstymas pagal reikšmių vidurkius

Aukščiausiai vertinamas teorijas tiek pirmame kurse, tiek jau tapę ketvirto kurso studentais respondentai vertina labai panašiai. Atlikti apibendrinimai leidžia išskirti dvi dažniausiai, respondentų nuomone, taikomas mokymo(-si) teorijas studijų metu – humanistinę ir konstruktyvistinę. Apskaičiavus atsakymų vidurkius, paaiškėjo, kad pirmo ir ketvirto kurso studentų nuomonė sutapo: teigta, kad daugiausia universitete mokymosi proceso metu vyrauja humanistinė teorija (vertinimo vidurkiai 3,98 ir 4,04). Beveik taip pat dažnai taikoma ir konstruktyvistinė teorija (vertinimo vidurkiai 3,67 ir 3,7). Šiek tiek mažiau taikomos mokymo(-si) teorijos studijų metu – bihevioristinė ir kognityvinė. Respondentų nuomone, gana dažnai taikoma ir kognityvinė teorija: vertinimo vidur-

kis 3,43 pirmo kurso ir 3,31 ketvirto kurso studentų. Kognityvine teorija grindžiamo mokymo įvertinimai per ketverius studijų metus sumažėjo. Nedidelė dalis pirmo kurso studentų (2,99) ir jau tapę ketvirto kurso studentais (3,11) mano, jog universitete studijų metu taikoma ir bihevioristinė teorija.

Skatinant studentų savarankiškumą ir norą veikti savarankiškai studijų metu, svarbu, kad studijų tikslai ir rezultatai sutaptų su asmeniniais studentų interesais, kad studentai būtų įtraukiami į studijų proceso planavimą. Tai padėtų skatinti studentų norą mokytis ir veikti savarankiškai ir stiprintų motyvaciją. Siekiant išsiaiškinti, kas skatintų studentų savarankiškumą, respondentams buvo pateikti 6 teiginiai (žr. 5 lentelę).

5 lentelė. Veikla, galinti skatinti savarankiškumą studijų metu

Teiginio pagrindinis žodis	I kursas		IV kursas		Mann Whitney U test	P
	Pasiskaičiavimai	Procentinė išraiška	Pasiskaičiavimai	Procentinė išraiška		
1. Daugiau laisvės ir atsakomybės savarankiškai priimti su mokymosi procesu susijusius sprendimus	62	63,3	55	67,9	0,513	0,774
2. Įvairesni mokymosi metodai	45	45,9	54	66	7,029	0,030
3. Galimybė kartu su dėstytoju sudaryti mokymosi planą, apibrėžti mokymosi tikslus ir rezultatus	53	54,1	43	52,8	3,329	0,189
4. Galimybė pačiam pasirinkti savarankiškų darbų atsiskaitymo formas (referatą, pristatymą, esė, analizę ir t. t.)	71	72,4	40	49,1	8,164	0,017
5. Galimybė diskutuoti, pasakyti savo nuomonę, atskleisti įsitikinimus nebijant būti kritikuojamam	58	59,2	50	62,3	1,934	0,380
6. Nieko nereikėtų keisti	4	4,1	2	1,9	1,717	0,424

Kiekybinio kintamojo neparametrinis palyginimas dviejose nepriklausomose imtyse rodo, kad yra statistiškai reikšmingi skirtumai, kuriuos galima matyti suskaičiavus MannWhitney U kriterijaus reikšmę ($p < 0,05$). Statistiškai reikšmingi skirtumai nustatyti vertinant 2 ir 4 teiginius: studijuodami pirmame kurse respondentai išskyrė, kad svarbu sudaryti galimybę pačiam pasirinkti įvairias atsiskaitymo formas rengiant savarankiškus darbus (72,4 proc.), o ketvirtame kurse studijuojantieji pažymi, kad svarbu yra įvairus mokymosi metodų pasirinkimas,

kuris būtų taikomas studijų proceso metu (66,0 proc.).

Aptariant gebėjimą savarankiškai spręsti problemas ir gebėjimą organizuoti bei planuoti veiklą, susijusias su studijomis, svarbu išsiaiškinti respondentų požiūrį į gebėjimą valdyti mokymosi procesą, gebėjimą planuoti ir savarankiškai veikti, gebėjimą reflektuoti (žr. 6 lentelę).

Vertinant teiginius, respondentų atsakymams naudota 5 kategorijų Likerto skalė. Pateikiamiems 6 lentelėje teiginiams pritariančių studentų skaičiai (susumuoti atsakymai sutinku ir visiškai sutinku).

6 lentelė. *Gebėjimo savarankiškai veikti lygmuo*

Teiginys	I kursas		IV kursas		Mann Whitney U test	P
	Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška	Pasisakymų skaičius	Procentinė išraiška		
1. Iškelti uždaviniai, naudojami mokymuisi, atitinka mano pasirengimą ir mokymosi situaciją	63	64,3	64	79,3	-2,153	0,031
2. Man pakanka laiko iškeltiems uždaviniams atlikti mokymosi procese	51	52	43	52,8	-0,773	0,439
3. Išskeltų uždavinių, naudojamų mokymuisi, vykdymas man sudaro galimybę savarankiškai valdyti mokymosi procesą	59	60,2	49	60,4	-0,528	0,597
4. Spręsdamas iškeltus uždavinius, aš galiu savarankiškai parengti problemų sprendimo būdus	63	64,2	55	67,9	-0,883	0,377
5. Išskeltų uždavinių atlikimas įvairiais savarankiško mokymosi būdais, mane įpareigoja pakartoti ir įtvirtinti įgytas žinias bei mokėjimus	78	79,6	64	79,3	-0,690	0,490
6. Vykdydamas iškeltus uždavinius aš galiu savarankiškai mokytis ir pasiekti mokymosi rezultatus	75	76,5	55	67,9	-0,863	0,388

Pirmajam teiginiui, kad *iškelti uždaviniai, naudojami mokymuisi, atitinka besimokančiojo pasirengimą ir mokymosi situaciją*, labiau pritaria ketvirto kurso (79,3 proc.) negu pirmo kurso studentai (64,3 proc.), didėja procentinis pasisakiusių skaičius. Vertinant skirtumus remiantis MannWhitney U kriterijumi, nustatytas statistiškai reikšmingas skirtumas ($p = 0,031$, $p < 0,05$). Labai nedaug didesnė dalis pasisakiusių, kad jiems *užtenka laiko iškeltiems uždaviniams atlikti mokymosi procese*, buvo ketvirto kurso studentai (52,8 proc.). Panašiai pasiskirstė pirmo ir ketvirto kurso studentų pasisakymų, kad *spręsdami iškeltus uždavinius, jie gali savarankiškai parengti problemų sprendimo būdus*; skaičius: pirmo kurso studentų – 64,2 proc., antro kurso studentų – 67,9 proc. Šeštasis teiginys, kad *vykdydamas iškeltus uždavinius besimokantysis gali savarankiškai mokytis ir pasiekti mokymosi rezultatus*, parodė, jog pirmo ir ketvirto kurso studentų nuomonės skyrėsi nedaug. Apie du trečdalius ketvirto kurso studentų (67,9 proc.) mano, kad jie gali savarankiškai mokytis ir pasiekti mokymosi rezultatų, vykdydami iškeltus uždavinius. Pirmakursiai situaciją vertino panašiai.

Būtų galima teigti, kad studentų požiūris per ketverius metus iš esmės nesikeitė. Pirmo kurso metu studentų pasisakymų skaičius nereikšmingai didesnis tik vertinant paskutinįjį teiginį, kad, vykdydami *iškeltus uždavinius, jie gali savarankiškai mokytis ir pasiekti mokymosi rezultatus*. Tačiau per ketverius metus nuomonė pasikeitė nedaug. Apibendrinant atlikto tyrimo rezultatus galima teigti, kad studentai mokymąsi suvokia kaip žinių ir gebėjimų perėmimą, informacijos apdorojimą ir perdirbimą, vidinį žmogaus augimą. Aptariant sava-

rankišką veiklą studentai ryškiausiai vertina tai kaip galimybę planuoti savo mokymąsi, stebėti, koreguoti ir vertinti savo mokymosi rezultatus ir procesą, teigia, kad savarankiškumas studijų metu – tai naujoje mokymosi situacijoje, derinant turimas ir naujas žinias, randami kiti sprendimo variantai. Labiausiai savarankiškai veikti studentus skatina savikontrolė, motyvacija ir atsakomybė. Studentų manymu, dėstytojais turėtų studentams suteikti daugiau laisvės ir atsakomybės priimant sprendimus, galimybę išsakyti savo nuomonę bei taikyti įvairesnius mokymo metodus. Universitetinėse studijose dažniausiai taikomi mokymo metodai, grindžiami humanistine ir konstruktyvistine teorijomis.

Išvados

Mokymas(is) – plati sąvoka, kuriai studijų universitete metu suteikiama mokėjimo mokytis, apmąstant mokymosi etapus ir vertinimo procesus, keičiant tradicinio mokymosi metodus į atvirojo mokymosi metodus prasmė. Tai apima motyvuotą studento savo paties mokymosi proceso reguliavimą, kuris nukreipiamas visą gyvenimą truncančio mokymosi linkme.

Savarankiškos veiklos metu studentas geba priimti sprendimus, kritiškai ir kūrybingai mąstyti, aiškiai suvokti studentų bendruomenės normas ir ribas, savarankiškai pasirinkti tinkamą veiklos pobūdį, numatyti mokymosi tikslus ir pasirinkti tinkamas priemones ir metodus šiems tikslams pasiekti. Savarankiška veikla apima šiuos elementus: a) gebėjimą savarankiškai organizuoti mokymosi procesą, b) gebėjimą stebėti ir keisti šį procesą, c) gebėjimą kritiškai vertinti mokymosi procesą ir d) gebėjimą reflektuoti ir įsivertinti atliekamą veiklą. Didesnė savarankiškos vei-

klos dalis studijų metu yra grindžiama humanistine ir konstruktyvistine teorijomis. Socialinių mokslų srities studentai labiau vertina bendravimo, kūrybiškumo gebėjimus, taip pat gebėjimą priimti sprendimus, analitinį mąstymą ir gebėjimą tobulėti savarankiškai studentai mano esant svarbius ir vertina panašiai tiek pirmo kurso metu, tiek ketvirto kurso metu. Tyrimas atskleidė, kad dalis studentų gebėjimą mokytis ir veikti savarankiškai apibūdina kaip paties studento dalyvavimą planuojant, stebint, koreguojant ir vertinant savo mokymosi procesą bei rezultatus. Pabrėžiamas kūrybiškumas, gebėjimas priimti tinkamus

sprendimus naujoje mokymosi situacijoje, turimų ir naujai įgytų žinių derinimas, įvairesnių sprendimo variantų paieška ir radimas, atsakomybės už būsimus rezultatus prisiėmimas. Pirmo kurso metu studentai pabrėžia mokymosi motyvaciją ir mano, jog, norint veikti studijų metu savarankiškai, svarbiau yra išankstinis mokymosi veiksmų planavimas, o ketvirto kurso metu studentai labiau pabrėžia patirties svarbą. Taip pat išskiriama galimybė kartu su dėstytoju susidaryti mokymosi veiksmų planą, apibrėžti tikslus ir planuojamus rezultatus, patiems pasirinkti savarankiškų darbų atsiskaitymo formą.

LITERATŪRA

Bitinas, B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.

Butkienė, G.; Kepalaitė, A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas*. Vilnius: Margi raštai.

Carter, S. (2008). *Humanism*. Prieiga internetu: <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=7&hid=112&sid=48f97f8c-2e2b-48eb-8662-7e07776c1223%40sessionmgr107>. Tikrinta 2009-01-09.

Daukilas, S. (2008). Metodologinės paradigmos ir pedagoginės technologijos: individualumo ir socialumo ugdymas. *Vocational Education: Reserch and Reality 16*. Kaunas: Morkūnas ir Ko, p. 40–51.

Duoblienė, L. (2011). *Ideologizuotos švietimo kaitos tendencijos*. Vilnius: Vilniaus universitetas.

Jakubė, A.; Juozaitis, A. (2012). *Bendrijų kompetencijų ugdymas aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Vilniaus universitetas.

Leonavičius, V.; Rutkienė, A. (2010). Aukštojo mokslo sociologija: Studijų pasirinkimas ir vertinimas. *Bendrijų gebėjimų reikalingumas ateities profesinėje veikloje ir studijų srityje*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, p. 202–205.

Linkaitytė, G. M. (2003). Lietuvos suaugusiųjų švietimo naujovės: kontekstas ir patirtis. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr. 6, p. 52–65. Kaunas: VDU.

Merriam, S. H.; Caffarella, R. S. (1999). *Learning in Adulthood. A Comperhensive Gude*. San Francisco: Jossey-Bass.

Muijs, D.; Reynolds, D. (2005). *Effective teaching. Evidence and practice*. London: Sage Publications.

Ramsden, P. (2000). *Kaip mokytis aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai.

Sahlberg, P. (2003). *Kaip suprantamas mokymasis*. Helsinkio universitetas.

Šalkauskis, S. (2005). *Raštai (VIII)*. Vilnius: Mintis.

Tandzegolskienė, I.; Pileckaitė, R. (2010). Socialinių mokslų srities studentų savarankiškos veiklos raiška universitetinėse studijose. *Pedagogika 97*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, p. 43–49.

Tandzegolskienė, I.; Rutkienė, A.; Pileckaitė, R. (2010). Savarankiškos veiklos samprata universitetinėse studijose. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, Nr. 19. Kaunas: VDU.

Teresevičienė, M.; Oldroyd, D.; Gedvilienė, G. (2006). *Suaugusiųjų mokymasis*. Kaunas: VDU.

Zuzevičiūtė, V. (2005). *Suaugusiųjų mokymosi poreikiai*. Kaunas: VDU.

Zuzevičiūtė, V.; Teresevičienė, M. (2007). *Universitetinės studijos mokymosi visą gyvenimą perspektyvoje*. Monografija. Kaunas: VDU.

MANIFESTATION OF STUDENTS' INDEPENDENT ACTIVITY AT UNIVERSITY (CASE OF STUDENTS IN SOCIAL SCIENCE)

Aušra Rutkienė, Iona Tandzegolskienė

S u m m a r y

The main function of higher education institutions is to prepare students for their future activity, to develop their creative strengths, critical thinking, problem solving and constructive communication skills. One of the most important abilities of an active, responsible individual who can act independently is self-management, i.e. being able to plan and organise one's learning process and ability to reflect. A university research has revealed that some 1st-year and 4th-year social science students describe learning independence as student's

participation in planning, monitoring, correcting, and assessing one's own learning process and results. The emphasis is put on creativity, ability to make right decisions in a new learning situation when putting the present and new knowledge together, search for more diverse solutions, taking responsibility for the learning process and future outcomes.

Key words: university studies, student, key competences, ability to act independently, level of independence

Įteikta: 2013 06 06

Priimta: 2013 08 25